

## AL BUHORIY HADIS ILMINING SULTONI

*Namangan viloyati tarixi va madaniyati*

*davlat muzeyi Katta ilmiy hodimi*

**Valiyeva Hadiy**

“Agar keyingilarda Imom Buhoriyni maqtash eshiklari ochiladigan bo`lsa uning madhiga qog`ozlar etmas nafaslar toqat qila olmay qolur. Zero u bamisoli sohili bo`lmagan dengizdir.”

### HOFIZ IBN HAJAR ASQALONIY

Buyuk mutafakkir allomalarimizning jahon sivilizatsiyasiga qo`shgan o`rni haqida so`z yuritar ekanmiz eng avvalo musulmon olamida Muhaddislar sultoni deya e`tirof etilgan buyuk bobomiz imom al-Buhoriy nomlarini hurmat ila tilga olamiz.

Bu muborak imomni to`liq ismlari Abu Abdulloh ibn Abdul Hasan Ismoil ibn Ibrohim ibn al-Mug`iyra ibn Bardizba Jo`fiy al-Buxoriy hijriy 109 va milodiy 809 yilning shavvol oyiga o`n uch kun qolganda juma kunida Xartang qishlog`ida dunyoga kelganlar. Islom olamining yirik mutafakkiri, buyuk muhaddis. Muhaddislar imomi, hadis ilmining sultoni deb ham e`tirof etilganlar. 16 yoshlarida onalari va akalari bilan haj safariga boradilar va o`sha yerda qolib ketadilar. Imom Buhoriy juda parhezkor va Rasulullohning hadislarini ulug`laydigan zot edilar. Barcha hadislarni tahorat va poklik holidagina rivoyat qilganlar. Imom Buxoriy umrlari bo`yi hadislarni to`plash va tizimga solish bilan shug`ullanganlar, ularni sahih (to`g`ri, ishonchli) va g`ayri sahih (xato, zaif)ga ajratgan. Imom Buxoriy jami 600 mingga yaqin hadis to`plaganlar, shundan 100 ming «sahih» va 200 ming «g`ayri sahih» hadisni yoddan bilganlar. Buxoriy 20 dan ortiq kitob tasnif etgan. Ulardan ayrimlari bizgacha yetib kelgan. Buxoriyning «Al-Jomi` as-sahih» («Ishonchli to`plam») deb nomlangan 4 jild dan iborat hadislar to`plami islom olamidagi boshqa muhaddislar tuzgan hadis to`plamlari orasida eng ishonarli va mukammalidir. Asar bir qancha xorijiy tillarga tarjima qilingan. Buxoriy yaratgan «Al-Adab al-mufrad» («Adab

durdonalari») asari katta tarbiyaviy ahamiyatga molik benazir to‘plamdir.shuningdek «Al-Jomi’ al-kabiyr» («Katta tayanch»), «Xalq af’ol al-ibod», («Alloh bandalari ishlarining tabiati»), «Al-Musnad al-kabiyr» («Katta tayanch»), «At-tafsir al-kabiyr» («Katta tafsir»), «Kitob al-hiba» («Xayr-ehson haqida kitob») va boshqa asarlarning ba’zilari bizgacha yetib kelmagan.Buxoriyning boshqa asarlari orasida «Tafsir al-Qur’on» («Qur’on tafsiri») kitobini ham alohida ta’kidlash kerak. Buxoriy asarlari musulmon dunyosining barcha madrasalarda payg‘ambarimiz sollolohu alayhi vasallamning sunnatlari bo’yicha asosiy darslik sifatida qo‘llanma hisoblanadi. Bu es yurtimiz allomarining jahon sivilizatsiyasiga qanchalar ulkan hissa qo‘shganligini yana bir ochiq isboti deya olamiz.

Al Buhoriy juda parhezkor va Rasulullohning hadislarini ulug‘laydigan zot edilar. Barcha hadislarni tahorat va poklik holidagina rivoyat qilganlar.Imom Buxoriy umrlari bo‘yi hadislarni to‘plash va tizimga solish bilan shug‘ullanganlar, ularni sahih (to‘g‘ri, ishonchli) va g‘ayri sahih (xato, zaif)ga ajratgan. Imom Buxoriy jami 600 mingga yaqin hadis to‘plaganlar, shundan 100 ming «sahih» va 200 ming «g‘ayri sahih» hadisni yoddan bilganlar.Buxoriy 20 dan ortiq kitob tasnif etgan. Ulardan ayrimlari bizgacha yetib kelgan. Buxoriyning «Al-Jomi’ as-sahih» deb nomlangan 4 jild dan iborat hadislar to‘plami islom olamidagi boshqa muhaddislar tuzgan hadis to‘plamlari orasida eng ishonarli va mukammalidir. Asar bir qancha xorijiy tillarga tarjima qilingan. Buxoriy yaratgan «Al-Adab al-mufrad» asari katta tarbiyaviy ahamiyatga molik benazir to‘plamdir.shuningdek «Al-Jomi’ al-kabiyr» , «Xalq af’ol al-ibod», , «Al-Musnad al-kabiyr» , «At-tafsir al-kabiyr» , «Kitob al-hiba» va boshqa asarlarning ba’zilari bizgacha yetib kelmagan.Buxoriyning boshqa asarlari orasida «Tafsir al-Qur’on» kitobini ham alohida ta’kidlash kerak. Buxoriy asarlari musulmon dunyosining barcha madrasalarda payg‘ambarimiz sollolohu alayhi vasallamning sunnatlari bo’yicha asosiy darslik sifatida qo‘llanma hisoblanadi

Yuqoridagilarda hulosa qilib shuni takidlash kerakki. Dunyoda hech bir narsa tasodifan paydo bo‘lgan emas albatta qandaydir bir asos bo‘ladi. Biz bugungi yoshlar shuni faxr va iftxor bilan ayta olamizki, dunyo sivilizatsiyasini asosini bizni ajdodlarimiz tashkil

qilgan. Biz ulardan o'rnak olishimiz va ulardek buyuk zot bo'lishga harakat qilishimiz lozimdir.

Shuningdek yurtimizda ham bu sohaga juda katta e'tibor berildi va juda katta islohotlar bo'lib o'tdi. Mustqillikning ilk kunlaridanoq mamlakatimizda azaliy va avvaliy milliy qadryatlarimizga, qadimiy madaniy obidalarimizning ta'mirlashga va buyuk allomalarimizning nomlari qayta tiklandi. Yurtimizning bir qator viloyatlarida o'tgan yillar davomida yashab ijod qilgan allomalar va muqaddas ziyoratgoh va qadamjolar obod etildi. Buhoroda „Mir arab” oily madrasasi, Samarqandda, Hadis ilmi maktabi” Toshkentda „ Islom akademiyasi” ning barpo qilinishi ham yaqqol misol bo'la oladi.

Buyuk mutafakkir allomalarimizning jahon sivilizatsiyasiga qo'shgan o'rni haqida so'z yuritar ekanmiz eng avvalo musulmon olamida Muhaddislar sultoni deya e'tirof etilgan buyuk bobomiz imom al-Buhoriy nomlarini hurmat ila tilga olamiz.

Yuqoridagilarda hulosa qilib shuni takidlash kerakki. Dunyoda hech bir narsa tasodifan paydo bo'lgan emas albatta qandaydir bir asos bo'ladi. Biz bugungi yoshlar shuni faxr va iftxor bilan ayta olamizki, dunyo sivilizatsiyasini asosini bizni ajdodlarimiz tashkil qilgan. Biz ulardan o'rnak olishimiz va ulardek buyuk zot bo'lishga harakat qilishimiz lozimdir.

#### Foydalanilgan adabiyotlar

1. [www.google.co.uz](http://www.google.co.uz)
2. [www.ziynet.uz](http://www.ziynet.uz)
3. [www.pedagog.uz](http://www.pedagog.uz)
4. [www.edu.uz](http://www.edu.uz)
5. [www.lex.uz](http://www.lex.uz)